

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Állatkínzó állatorvosok? - egy állatorvos-hallgató dolgozatának lehetséges büntetőjogi vetületei

Szerző:

dr. Kajó Cecília LL.M.

Bojtár Telefonos Állatvédelmi Jogsegély-szolgálat

titkár

Budapest, 2023. június 10.

I. Bevezetés

Jelen tanulmány forrását képező dolgozat főbb megállapításaival egy állatgyógyászati centrum szakmai napján találkoztam egy előadás során 2023 tavaszán, és őszintén megmondom, hogy a kutatás egyes eredményei jogászként (is) sokkoltak.

Pont ebben az időszakban kereste meg jogsegély-szolgálatunkat¹ egy állatvédő szervezet azokkal a kérdésekkel, hogy egyfelől jogszerű-szakszerű-e, ha az állatorvos a „harapósnak”, „támadósnak” titulált (egyébként egészséges) állatot a gazdája kérésére lealtatja; másfelől szakmailag-jogilag aggályos-e, ha egy állatorvos a nyílt utcán szíven dőf egy kutyát előzetes kábítás nélkül T61-es szerrel altatás címszóval, mert sajnos településükön ez a gyakorlat.

A dolgozat kutatásának eredményei és a feltett kérdésre adott, jogszabály-helyekkel alátámasztott válasz (illetve a gondolkodási idő, amelyet az állatvédő szervezet kért, hogy eldöntse: megtegye-e a szükséges lépéseket a kifejezett jogszabályi tiltás ellenére, nyomós egészségügyi indikáció hiányában, „bemondásra” eutanizáló állatorvossal szemben) együtt indított arra, hogy foglalkozzam ezzel a kényes problémával.

Ez nem más általánosságban, mint az, hogy egyes állatorvosok felette állnak-e a jogszabályi előírásokon; vagy miért érezhetjük úgy, hogy az ország egyes területein nem teljes mértékben, vagy nem ugyanúgy hatályosak a jogszabályok mint máshol? Közelebbről fókuszálva a problémára pedig mit tehetünk részben a szemléletmód megváltoztatása érdekében, részben amennyiben hivatalos eljárásban gondolkodunk, az ügyintézés frontján?

Mi tehát a lehetséges büntetőjogi vetülete a magát a hatályos jogszabályok rendszerén kívülállónak elképzelő állatorvos cselekményének? Etikai vétségnek számít-e, ha valaki „bemondásra” altat? Lehet-e előzetes kábítás nélkül altatni?

¹ <https://bojtarallatvedelem.hu>

A kérdések és a dilemmák csak részben jogiak: a dolgozat is hivatkozik a morális stresszre, amelyet az eutanizálást vállaló állatorvosok átélnek e tevékenységük alatt illetve főként utána, ugyanakkor amint utaltam rá, a jogi kioktatás után az állatvédelmi szervezet is erkölcsi-etikai alapon közelítette meg a kérdést: az egyébként menhelyet ellátó állatorvost, aki maximális odaadással vesz részt az állatvédelmi feladatok ellátásában, helyes-e hatóságok vagy az állatorvosi kamara előtt „meghurcolni”, illetve egyáltalán fel kell-e tární, hogy miért vállal ilyen „bemondásos” altatásokat?

II. A dolgozat² főbb megállapításai

Az állatvédelmi törvény³ az általános logika szerint főszabályként tiltja az állatok életének elfogadható ok vagy körülmény nélküli kioltását, de megteremti azokat az indokokat, amikor elfogadható okra hivatkozva az állatot le lehet ölni.

Ez elsősorban élelmezési célból vágóállatokat érint, továbbá fertőző betegségek elleni védelmet jelent, esetenként a másként el nem hárítható támadás megakadályozását (büntetőjogi értelemben tehát a jogos védelmet, polgári jogi - birtokvédelmi értelemben pedig a jogos önhatalmat). Egyértelműen elfogadható indok az állat egészségügyileg súlyos beteg, gyógyíthatatlan állapota. Szól az állatvédelmi törvény a kábítás kötelezettségéről is (nyilván szintén kivételekkel) de jelen témánk szempontjából a kedvtelésből tartott kutya esetében kötelezettség az előzetes kábítás a T61⁴ beadása előtt.

² Fekete Rita: Az állatok eutanáziájának témakörével kapcsolatos kérdések, nézőpontok vizsgálata (Állatorvostudományi Egyetem; Állattenyésztési, Takarmányozástani és Laborállattudományi Tanszék, Budapest 2019.)

³ Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény 11. §, 12. §

⁴ A fájdalommentes és biztonságos használat miatt elsősorban az injekciók használata terjedt el eutanázia végzése esetében.

A Magyar Állatorvosi Kamara eutanáziáról szóló szakmai irányelve szerint⁵ „az állatorvos felelőssége az eutanázia azon módjának megválasztása, amely a lehető legnagyobb tiszteletet és legkevesebb szenvedést eredményezi. Kívánatos az állat gyors és teljes tudatvesztése, ennek ellenőrzése, azt követően pedig a szív-és érrendszer, valamint az idegi működést gyorsan és véglegesen megállító gyógyszerek használata. A tudatvesztésnek mindig meg kell előznie a keringési- és idegi működést véglegesen leállító gyógyszer vagy módszer alkalmazását. A fájdalom egy olyan kellemetlen érzelmi és érzékelési élmény, amelyet vélt vagy valós szövetroncsoló hatás eredményez. Fajonként és egyedenként is különböző, megítélése és kezelése az állatorvos feladata. A stressz negatív értelemben az állat olyan ingerre történő válasza, amely jólétét és kényelmét rontja. Az állatorvosnak ezért törekednie kell arra, hogy az állat végleges elaltatása annak viselkedési és fizikális komfortzónájában történjen.”

A kamara irányelve egyértelmű: nem megengedett a szenvedni hagyás, ami elsősorban jól megválasztott szakmai eszközökkel érhető el, és elvárt kívánalom a tevékenység legnagyobb tisztelettel üzése, ami nyilván inkább erkölcsi-etikai kategória. Bár az irányelv nem jogszabály, hanem soft-law kategória, megsértése alkalmas lehet etikai eljárás lefolytatásának alapjára.

Vagyis kutya eutanizálása esetében minden olyan esetben „kívánatos” (itt értelmezésem szerint: elvárt) a premedikáció az irányelv szerint, amikor az eutanáziára használt egyes szerek egyben önmagukban nem altatók. Az előzetes kábítástól el lehet tekinteni barbiturátok esetén például, mert azon önmagukban is altatók. Ha például T61-es szert narkózis előidézése nélkül adnak be a kutyának, akkor a légzőközpont bénulása megelőzheti a tudatvesztést, ami különös szenvedést okozhat az állatnak. A különös szenvedés okozása a későbbiekben a büntetőjog szempontjából nagyon fontos definíció lesz: bár jogi definíció, de nem jogkérdés és nem a nyomozó hatóság feladata eldönteni, hogy megvalósult-e.

⁵ A Magyar Állatorvosi Kamara szakmai irányelve az eutanáziáról (letöltés ideje: 2023. június 10.)

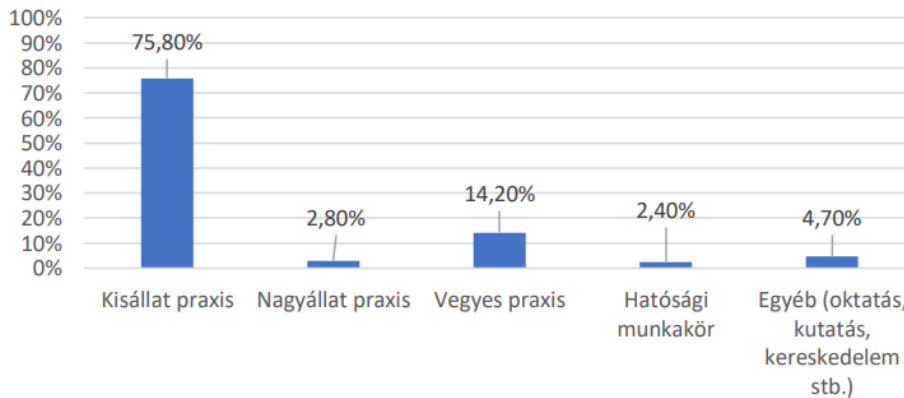
A különös szenvedés jogi definíció szakmai tartalommal való kitöltése igazságügyi szakértő feladata egy lehetséges büntetőeljárásban, a szakvéleménye segítségével dönthető el ugyanis, hogy az állatkínzás minősített fordulatát elkövette-e az állatorvos (elsősorban a rendelkezésre álló kórlapok, a használt vagy használni elmulasztott szerek listája és a lehetséges tanúk illetve a boncolás eredménye ismeretében).

A dolgozat legfőbb értéke számomra az az anonim kérdőíves kutatás, melynek során egészen meglepő százalékban válaszoltak állatorvosok bizonyos kérdésekre úgy, ahogyan azt mindjárt láthatjuk.

A kutatás kérdőíves része 211 állatorvos válaszain alapult, akik 39,8%-a 31-40 év közötti, a megkérdezettek többsége nő, 50,7%-uk nem vallásos, praxisuk elsősorban kisállatokra épül (75,8%).

8. ábra: Állatorvosok munkaköri megoszlása [12]

Az ábrák forrása⁶

A kutatásban részt vevő állatorvosok 11,8%-a elvégzi az eutanáziát tulajdonos kérésére, elhelyezési (!), anyagi nehézségekre (!) hivatkozva. Megjegyzésben egy állatorvos írta, hogy rossz anyagi helyzetre hivatkozással végez eutanáziát, de elhelyezési gondok miatt sosem, arra mindig megpróbálnak más megoldást találni.

A sokkoló részt tehát beazonosítottuk: tulajdonos kérésére a megkérdezett állatorvosok 11,8%-a végez eutanáziát.

Hogy kérés alatt azt értjük-e, hogy az előzetes szakmai elemzés és kioktatás során jutott arra a tulajdonos, hogy nincs más mód, mint az altatás, mert olyan súlyos, gyógyíthatatlan és főként fájdalommentesen menedzselhetetlen betegségben szenved az állat, hogy ez az egyetlen optimális megoldás, vagy simán „kérést” értünk, lehet további vita tárgya, ennek nem jártam utána.

Az ugyanakkor kétségtelen, hogy az „elhelyezési, anyagi nehézségek” hivatkozási alap világos: tökéletesen jogséértő ilyen indokokra hivatkozva altatást végezni, amennyiben pedig ez bizonyítható,

⁶ Fekete Rita: Az állatok eutanáziájának témakörével kapcsolatos kérdések, nézőpontok vizsgálata (Állatorvostudományi Egyetem; Állattenyésztési, Takarmányozástani és Laborállattudományi Tanszék, Budapest 2019.) 25. old.

akár az indokkal ellátott, aláírt nyilatkozattal (erre kevesebb esélyt látok, ismerve az általános dokumentálási kedvet) vagy utólagos állapotfelméréssel az állat egészségügyi előéletének elemzésével vagy boncolással (erre nagyobb esélyt látok) úgy az állatvédelmi törvény megsértése miatt az állatorvos állatvédelmi bírsággal sújtható.

Megint nem jogi hanem erkölcsi-etikai fókusz: mi különbség van vajon a rossz anyagi helyzet (amely egyeseknél indoka lehet az altatásnak) és az elhelyezési nehézségek között? Elhelyezési nehézségeket nem elsősorban a rossz anyagi körülmények indikálnak? Vagy elhelyezési „nehézségek” alatt azt az általános gyakorlatot értjük, ami meghatározza ma az ország állattartási kultúráját: költözünk, válunk, külföldre megyünk dolgozni, nem tudjuk magunkkal vinni a kutyát - nehézségeink támadtak mert kolonc lett a házikedvencből?

Az már véleményes (és abban a rendkívül kevés ügyben, amellyel volt szerencsém találkozni országosan, eltérő a joggyakorlat tekintetben), hogy ilyenkor a kérést megfogalmazó állattartót is meg kell-e bírságotni vagy csak az eutanáziát végző állatorvost⁷.

Az állatvédelmi törvény vonatkozó szakaszát megszegővel szemben eljárhat állatvédelmi hatósággént a települési jegyző, a járási hivatal, a vármegyei kormányhivatal, a Pest Vármegyei Kormányhivatal és a NÉBIH is⁸. Hogy melyikőjük pontosan, azt az eljárási kódex szerint a megelőzés elve alapján döntjük el: ahová először benyújtották a bejelentést, ott indul a hatósági eljárás⁹.

⁷ Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény 45/A. § Az e törvényben foglaltak végrehajtását - feladat- és hatáskörében eljárva - az állatvédelmi hatóság, az élelmiszerlánc-felügyeleti szerv, illetve a természetvédelmi hatóság ellenőrzi.

⁸ A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 6. § (4) Az Ávtv. 45/A. §-ában foglaltak tekintetében a NÉBIH, az élelmiszerlánc-biztonsági és állategészségügyi hatáskörben eljáró Pest Vármegyei Kormányhivatal, vármegyei kormányhivatal, a járási hivatal, valamint a jegyző a kijelölt állatvédelmi hatóság.

⁹ Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 16. § (5)

A kutatás eredményei szerint továbbá a kitöltő állatorvosok 36,5%-a nem írat alá beleegyező nyilatkozatot az altatásra hozott állat tulajdonosával - ha ugyan egyáltalán ilyen státuszú személyről beszélhetünk. Kis túlzással bárki bevihet tehát egyes állatorvosokhoz bármilyen tulajdonjogi státuszú állatot azzal, hogy „harapós”, „támadós”, kérésre altassa le. De mi a helyzet akkor, ha kiderül, hogy ez az állat például a szomszéd kutyája volt és valamilyen korábbi konfliktus miatt bosszúból került az állat a rendelőbe? Elvárás-e egyáltalán az írásos nyilatkozat készítése? Mindjárt kiderül.

A jogszabályi „elfogadható indok” keretei közé nem illő indokok listája tehát bizonyosan jogsértő, az az állatvédelmi törvény megsértését jelenti és állatvédelmi bírság kiszabásával járhat.

Ha maga az altatás olyan körülmények között, olyan eszközökkel, szerekkel történt, melyek nem felelnek meg a szakmai irányelvnek és szenvedést vagy különös szenvedést okoztak, úgy a szabálytalan eljárás kimerítheti az állatkínzás bűncselekményét, amelyért akár szabadságvesztés is kiszabható.

Etikai vétség-e a „bemondásra altatás” illetve a rosszul megválasztott szerek használata? A Magyar Állatorvosi Kamara hatályos Etikai és Etikai Eljárási Szabályzata¹⁰ alapján értelmezésem szerint igen. Milyen szakaszok megszegését merítheti ki a „bemondásra altatás”? A teljesség igénye nélkül lássunk néhányat.

A II. 4. pont szerint „az állatorvos munkavégzése, tanácsadási tevékenysége során köteles az állat-, a környezet- és a természetvédelmi jogszabályokat betartani és betartatni.” „Bemondásra” altatás nem elfogadható indok, vagyis itt az állatorvos nem tartotta be az állatvédelmi törvény előírásait - jogsértést követett el.

A VII. 1. pont alapján „a gyógyító-megelőző alapellátó szolgáltató állatorvosi tevékenység körében (a folyamatos ellátás alatt lévő egyed és állomány eseteinek kivételével) kötelező az egyed vagy az állomány vizsgálata, melynek minden panaszra és a vizsgálat során észlelt minden kóros tünetre ki

¹⁰ A Magyar Állatorvosi Kamara hatályos Etikai és Etikai Eljárási Szabályzata (letöltési idő: 2023. június 10.)

<https://maok.hu/storage/uploads/44b749ef-ddb4-4e0f-a1a2->

[1999d0ce8261/Etikai es Etikai Eljarasi Szabalyzat 2023januar1 tol-hatalyos.pdf](https://maok.hu/storage/uploads/44b749ef-ddb4-4e0f-a1a2-1999d0ce8261/Etikai_es_Etikai_Eljarasi_Szabalyzat_2023januar1_tol-hatalyos.pdf)

kell terjednie. Az állatorvos felelős a beteg szakszerű vizsgálatáért, gyógykezeléséért, egészségének, termelésének védelme érdekében tett intézkedésekért vagy azok elmulasztásáért. A beteget, illetve az állományt az adott lehetőségek között az állatorvostudomány mindenkori állásának, a beteg, illetve az állomány egyéni adottságainak, valamint a betegsége szakaszának megfelelő gyógykezelésben kell részesíteni. Az állatorvosnak mindig a legcélravezetőbbnek ítélt gyógymódokat és eszközöket kell alkalmazni.”

Gondolom, vita nélkül megállapíthatjuk, hogy a helyhiány vagy az anyagi nehézség nem betegség, az nem állatorvosi kezelést igényel, hanem például állatvédő szervezetek segítségét az elhelyezésben. Fontos hangsúlyozni, hogy az állattartó elsősorban felelős az általa tartott állatért: nem elvárható sem civil szervezetektől, sem profitorientált vállalkozásoktól (itt értsd: állatorvosi rendelőktől), hogy helyette majd gazdát keressenek a kolonccá vált állatnak.

A fenti kettő csak kiragadott elvárás az etikai kódex alapján, de az alaposak találhatnak még többet, amellyel alátámasztható, hogy a „bemondásra altatás” etikai vétséget is kimeríthet. Az etikai eljárások gyakorlata azonban - az általam részben indított illetve ismert és nyilván szubjektív értékelésem alá eső ügyeknél - az, hogy elsősorban illetékesség és hatáskör hiányában felfüggesztik az eljárásokat és megvárják amíg a büntetőeljárás véget ér az ügyben (annak minden lehetséges következményével, tehát az elévüléssel is).

III. A „bemondásos” altatási igények buktatói

2013 óta kötelező a kutyákban a transzponder-azonosító elhelyezése és az azonosítószám (illetve további adatok) regisztrálása a petvet-datában. Óvatos becslések szerint 2023-ban a kutyák 30%-ában még mindig nincsen ilyen azonosításra szolgáló eszköz.

A „tulajdonosnak kinéző személyről” tehát honnan tud az állatorvos elég nagy bizonyossággal meggyőződni, hogy valóban ő-e a tulajdonos? Nem egy szomszédháború, birtokvédelmi konfliktus forrása a szomszéd ingatlanára átszökő kutya-macska, egyre elterjedtebb az ultrahangos ugatásgátló

készülék használata¹¹ illetve a macskákat például előszeretettel élőcsapdázzák, állítván, hogy semmilyen bántódásuk nem esett, a csapdába besétálás után kivitték őket a település határába, boldoguljanak ezentúl ott.

Nehéz bizonyítani, mi történt az állattal, a feljelentések sorsa általában az elutasítás a rendőrség részéről, mondván, nincs sérült vagy elpusztult állat, állatkínzást lehetetlen megállapítani (pedig mint tudjuk, az állatkínzás nem eredmény-bűncselekmény, a magatartás alkalmassága elegendő a megállapítására, nem kell hozzá sérülés vagy tetem). Vajon mekkora a valószínűsége annak, hogy az élőcsapdás kutyákat-macskákat valaki elviszi állatorvoshoz és saját költségen altatást kér rájuk? Nyilván kevés, de nem zárnám ki teljességgel, főleg ha a bosszú fűt valakit és ilyenkor nem ismer se istent se embert.

A kamarai etikai szabályzat X. 2. pontja szerint meg kell tagadni az állat életének kioltását, ha a beavatkozást kérő személy nem tudja hitelt érdemlően igazolni rendelkezési jogosultságát, vagy arról sajátkezű nyilatkozatot nem tett.

Vagyis a korábban hivatkozott, utólagos bizonyítási eszköznek is alkalmas nyilatkozat szükségszerű elem, amennyiben bizonytalan az állatorvosi rendelőben megjelenő személy jogi státusza. Ennek véleményem szerint mindenképpen része kell legyen az alapvető személyes adatokon túl az altatás indoka is. Vajon ki írja azt le, illetve melyik állatorvos őrzi meg a nyilatkozatot a kellő időig akkor, ha abban „elhelyezési nehézségek” szerepelnek? Egy esetleges büntetőeljárás során ki fogja majd becsatolni bizonyítékként, hogy elfogadható indok nélkül altatott, a gazda kérésére?

¹¹ dr. Kajó Cecília: Minősíthető-e birtokháborító vagy állatkínzó eszköznek az ugatásgátló készülék és a vadriasztó? - A jegyzői hatáskörben indított eljárások tapasztalatai - Szakértői összefoglaló! (letöltés ideje: 2023. június 10.) <https://www.jogiforum.hu/cikk/2022/09/07/minositheto-e-birtokhaborito-vagy-allatkinzo-eszkoznek-az-ugatasgatló-keszulek-es-a-vadriaszto-jegyzoi-eljaras/>

IV. Büntetőjogi szálak

Az állatkínzás bűncselekmény alapeseti tényállásának elkövetési magatartása a gerinces állat indokolatlan bántalmazása, valamint az olyan indokolatlan bánásmód, amely alkalmas arra, hogy a gerinces állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.

Indokolt bánásmód-e betegségnek értékelni a fölöslegessé válást?

Indokolt bánásmód-e kihagyva a premedikációs szakaszt, a nyílt utcán szíven szűrni egy kutyát T61-gyel, amitől az a jelen lévő tanúk elmondása szerint sikoltozva, görcsökben fetrengve múlt ki - miközben az állatorvos szerint csak „a tüdőből sípolva távozó levegőt” hallották az ott lévők¹²?

Az alapeseti tényállás elkövetési magatartásainak objektíve alkalmasnak kell lenniük arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. A büntethetőséghez nem szükséges, hogy az elkövető az állat életét ténylegesen kioltsa (!), vagy az állat valóban maradandó egészségkárosodást szenvedjen (!), elég csupán az, hogy az elkövető cselekménye erre alkalmas legyen. Ezért nem önálló elkövetési magatartás az állat életének kioltása, ezen eredmény bekövetkezte a büntetéskiszabás során súlyosító körülményként értékelhető.

Sokan és sokszor hivatkoznak tévesen az állatorvosi esküre, főként amikor drágának tartják a kezelések árát vagy amikor gazdátlan, rászoruló, balesetes állat esetében is elkérik a megtalálótól a beavatkozások költségeit.

¹² A Jogtár Btk. Kommentárjából elérhető szövegrészlet: „A bűncselekmény egyik minősített esete ha az elkövető az állatnak különös szenvedést okozva követi el az állatkínzást. Az átlagosat lényegesen meghaladó, rendkívüli brutalitással véghezvitt, illetve az állatnak testi épségében, szervezetében, viselkedésében az átlagosnál lényegesen nagyobb fizikai vagy pszichikai gyötrelmet okozó cselekmények esetében állapítható meg ez a minősített eset. Ilyen például, amikor a bántalmazás hosszan tartó, elhúzódó, vagy ha az állat szenvedése láthatóan rendkívüli mértékű.”

De tudjuk-e valójában, mire esküsznek fel az állatorvosok? Nem, nem arra, hogy életüket és vérüket adva ingyenesen gyógyítsanak és életük végéig 0-24 órában rendelkezésre álljanak bárkinek éjszaka, hétvégén, pihenés vagy családi programok helyett.

De azt igenis tartalmazza az állatorvosi eskü, hogy a jogszabályokat betartják - itt lenne az ideje tehát mindenkinek maradéktalanul jogkövető módon intézni az eutanázia kérdését is.

Felhasznált szakirodalom:

- Fekete Rita: Az állatok eutanáziájának témakörével kapcsolatos kérdések, nézőpontok vizsgálata (Állatorvostudományi Egyetem; Állattenyésztési, Takarmányozástani és Laborállattudományi Tanszék, Budapest 2019.)

Felhasznált jogszabályok:

- Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény 11. §, 12. §, 45/A. §
- A földművelésügyi hatósági és igazgatási feladatokat ellátó szervek kijelöléséről szóló 383/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 6. § (4)
- Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 16. § (5)

Felhasznált soft-law jellegű szabályozók:

- A Magyar Állatorvosi Kamara szakmai irányelve az eutanáziáról (letöltés ideje: 2023. június 10.) https://maok.hu/storage/uploads/63e910a5-25d5-4b9d-bce3-e213f318f4a4/euthanasia_szakmaiiranyelv_2019_majus_8.pdf
- A Magyar Állatorvosi Kamara hatályos Etikai és Etikai Eljárási Szabályzata (letöltési idő: 2023. június 10.) https://maok.hu/storage/uploads/44b749ef-ddb4-4e0f-a1a2-1999d0ce8261/Etikai_es_Etikai_Eljarasi_Szabalyzat_2023januar1_tol-hatalyos.pdf